

Magyar nyelvünk nagy titka az agglutináló jelleg, a szóvégi toldalékok jelenést, viszonyulást, kapcsolást meghatározó ereje. A lát ige továbbképzett alakja a látó vagy a látnok. Látni csak az lát, kinek szemvilága ép, de látó, látnok a vak is lehet. Lászlóffy Aladár, s tőle átvéve Garai István azt a belső, elsősorban hitből táplálkozó látást emlegetik, amelynek nincs köze az érzékeléshez, hanem egész szellemi és érzelmi mechanizmusunkat érinti és meghatározza. S ha így keressük Istent, azonnal láthatóvá válik; nemcsak a költők, hanem a kisebb tehetséggel megáldott keresztények számára is.

Kár, hogy Garai István hazájában szinte teljesen ismeretlen. Csupán a külföld jutalmazta latinul írott verseiért kétszer is Petrarca-díjjal. . .

Pánczél Gábor

NÉHÁNY SAJÁTOSAN KERESZTÉNY JELENTÉSŰ SZÓ HELYESÍRÁSÁRÓL

Pár évszázaddal ezelőtt, pl. Tinódi Lantos Sebestyén vagy Pázmány Péter korában, a helyesírás nem követett kiforrott, meglehetősen egységes, és főleg nem tudományos akadémia által megszabott irányelveket.

Már vagy másfél évszázada azonban alakul és kristályosodik a magyar nyelv írásának közmegállapodáson alapuló és közérdekből szabályozott eljárás módja. Ezt alapján véve mindnyájan helyeseljük – de talán nem vesszük a fáradságot, hogy a részletekkel tisztába jöjjünk, és következetesen érvényesítsük.

A helyesírás stilisztikai lehetőségeket rejt magában – olyanokat is, amelyek teológiai vagy lelkeségi tartalommal függnek össze.

Ilyen nézőpontból reflektálunk most az Eucharisztia szó helyesírására, egybekapcsolva néhány más sajátosan keresztény kifejezésével.

Sajnos, a zűrzavar ezen a téren messze túlmegy a megengedhetőség határain. A kinyomtatott szövegekből ítélve az írók nem tudják, és minket sem tesznek okosabbá, mi a helyes(ebb): eukarisztia vagy Eucharisztia? egyház vagy Egyház? a II. Vatikáni zsinat vagy a II. Vatikáni Zsinat (sokan írják így – talán könyvcímnek tekintik!?) vagy a II. vatikáni Zsinat vagy a II. vatikáni zsinat?

* * *

Az Eucharisztia szóval kapcsolatban két helyesírási probléma merül fel.

1) A szó azoknak a szavaknak a csoportjába tartozik, amelyek ugyan görög eredetűek, de a magyarba közvetlenül a latinból kerültek. Az ilyen szavakban a ch (a görög kh) kétféleképpen alakult.

a) A szó elején – úgy látszik, kivétel nélkül mindig – k lett a kiejtése és az írása is; pl. klór, kronológia, karizma, kórus, Krisztus, kiazma, kiló, kémia, kinematika stb.

A ch írásmód a szó elején csak olyankor marad meg, amikor a szó idegennek, nem pedig magyarnak tekintendő; pl. Magna Charta.

b) Szó belsejében az írás ch, a kiejtés pedig (keményebb, erősebb) h; pl. technika, mechanika, monarchia, archeológia, archaikus, euchologium, eunuch stb.

c) A II. vatikáni zsinat utáni liturgiareform fordítói és szövegkiadói tévedtek a k-s írásmód (eukarisztia) bevezetésével és meghonosításával.

Az egyháziaknak ettől a tévedéstől az Akadémia (az 1988-as Helyesírási Kézi-szótárig bezárólag) minden kiadványában következetesen távol tartotta magát; mindig az eucharisztikus írásmódot használja.

2) Nem olyan egyértelmű, mint a ch vagy a k közötti választás, az Eucharisztia nagy kezdőbetűjének helyessége.

Ezt a kérdést néhány más szó és szócsoport kezdőbetűjével egybevetve vizsgáljuk meg.

a) Az Egyház szó nagy kezdőbetűje nemcsak helyesnek, hanem egyedül jogosultnak tűnik, amikor nem egyéb, mint a Római Katolikus Egyház vagy egy más egyházközösség rövidült intézményneve (hasonlóan az Akadémia vagy az Opera megjelölésekhez).

Kis kezdőbetűs az egyház szó, amikor köznévi értelme van; pl. a helyi egyházak, a magyar egyház, a református egyház (úgy általában), a katolikus egyház (olyan és hasonló értelemben, mint: az egyházi felfogás, az egyházi vezetés).

b) A II. vatikáni zsinat kifejezés vagy a zsinat (ugyanolyan értelmű) szó nagybetűs írása nem jogosult, mert valójában nem intézményről, hanem egyszeri történelmi eseményről van szó (mint pl. a debreceni országgyűlés kifejezésben). A zsinathoz fűződő érzelmi töltés nem indokolja meg a nagy kezdőbetűt.

Az 1950-es évek helyesírási szabályai szerint nagy kezdőbetűvel kellett írni a Nagy Októberi Szocialista Forradalom kifejezést. Ne essünk hasonló túlzásba a számunkra annyira fontos zsinattal most, a 90-es években!

Jogosultnak tűnik a nagy kezdőbetű legalább két szócsoportban, amelyek a katolikus hit szerint Jézus Krisztus személyes létének bizonyos megvalósulását jelentik; az egyik az Eucharisztia, az Oltáriszentség, szent Kenyér stb.; a másik az Egyház, Krisztus egyetemes Egyháza, titokzatos Teste stb.

d) A teológiának – mint más tudományoknak is – jogában áll, hogy nagybetűvel írjon egyes szakkifejezéseket, amelyek különös nagyságrendű valóságokat jelentenek; ilyenek a Húsvét (mint Krisztus nagy központi misztériuma), a Törvény (a sajátos páli értelemben).

Nagy Ferenc